

Gåser - egn og kirke

Af Henrik Gjøde Nielsen

Lørdag den 29. november 2003 var ethundredårsdagen for indvielsen af Gåser Kirke. Siden 1903 har den lille landsby haft sit eget gudshus. Men Gåser har været her længe før kirken kom.

Allerede i middelalderen, i 1253, nævnes landsbyen Gåser, som Gasewor. I middelalderen var man langt fra en standardiseret retskrivning, og i de følgende århundreder nævnes stedet som bl.a. Gøsser, men Gåser er det vi taler om. Gåser betyder "Udmarken med gæssene", så øjensynligt har der været en stor bestand af dette dyr på stedet, hvilket da også har sat sig sine spor i området op til vores tid.

Mens de skriftlige overleveringer fra middelalderen er få og spredte, og primært hidrører fra stridigheder om ålegårde, så bliver kilderne rigere og flere efter middelalderens afslutning og reformationen i 1536. I den lille landsby tæt ved Limfjorden har man gennem århundreder hovedsageligt ernæret sig ved en kombination af landbrug og fiskeri, og også her har naturligvis den almindelige samfundsudvikling sat sit præg.

I Gåser finder vi den yngste af kirkerne i Hals Kommune. I det lille samfund følte man før i tiden op mod år 1900 at der var vel langt til sognekirken i Øster Hassing, og efterhånden voksede ønsket om en kirke i Gåser frem. De store, kirkelige rørelser i sidste del af 1800-tallet kombineret med en gunstig og gavmild indstilling fra statens side gav en frugtbar grobund for bestræbelserne, der resulterede i adskillige nye kirker landet over. Ikke blot fik gamle sogne som Øster Hassing nye kirkebygninger, Øster Hassing så tidligt som i 1880, men også områder, der ikke tidligere havde været forsynet med kirke, kom nu i betragtning. Der gjorde således også Gåser, hvor en lokal kirkekomité stædigt og tålmodigt arbejdede sagen frem til fuldendelse.

Gåser Kirke blev indviet den 29. november 1903, og Øster Hassing Sogn deltes i to kirkedistrikter, med moderdistriktet Øster Hassing som det største. Gåser Kirke er opført efter tegninger af arkitekt K. Varming, og består af skib, kor og tårn med spir. Kirken er opført i røde teglsten.

Som antydet var det en massiv, lokal opbakning der sikrede, at der blev opført en værdig kirke, om end den energiske kirkekomité fandt lidt malurt i bægeret. Byggeriet overskred nemlig de budgetterede 18.500,00 kr. med ikke mindre end 278,00 kr., hvilket kirkekomitéen stærkt bebrejdede arkitekt Varming. Imidlertid svarede arkitekten, at overskridelsen bl.a. skyldtes, at komitéen på det bestemteste havde fastholdt, at man ville have en malmklokke i Gåser i stedet for en klokke fremstillet af det billigere stål. Det var denne insisteren der havde afstedkommet merudgiften, som arkitekten i øvrigt betegnede som en lille modgang, som han mente kirkekomitéen i Gåser burde bære med sindsro, ikke mindst i betragtning af, at de gode folk i Gåser ifølge arkitekt Varming havde fået en veludstyret kirke forbavsende billigt. Og det havde Varming faktisk ret i.

For de fleste af landets hen ved 2.000 middelalderlige kirker gælder det, at udsmykningen i disse har holdt sig gennem århundreder, og er blevet reguleret og ændret i meget langsom takt, ofte med netop århundreder mellem de enkelte indgreb. Dette gør sig sjældent gældende "for de nye kirker", som

man med en fællesbetegnelse kalder de mange kirker, der blev opført omkring år 1900. Det gør sig ikke gældende for kirken i Øster Hassing, og det gør sig heller ikke gældende for Gåser Kirke.

Parallellen mellem Øster Hassing og Gåser Kirke går ikke blot på temaet, men også på tiden. Lige som i Øster Hassing har også væggene i Gåser kirke været udsmykket med friser og ornamentter, påmalede i tiden 1908-1909. Og også udsmykningen i Gåser Kirke blev kalket over i sidste del af 1930'erne, som tilfældet var i Øster Hassing. Det forhold at kirkerne jo havde distrikter i samme sogn kan naturligvis have spillet ind. Imidlertid viser ændringerne, at 1900-tallets idéer om den rette udsmykning af kirkerummet tilsyneladende har været mindre holdbare, og måske ligefrem mere præget af modeluner, end de foregående mange århundreder, der kan opvise kirkekunst af mere holdbar art.

I de første mange år i Gåser Kirkes historie måtte man undvære en kirkegårdsmur rundt om kirken. Der var trods alt grænser for, hvad budgettet kunne rumme, så man klarede sig med et pigtrådshegn, der holdt dyrene ude. Først ved kirkens 25-års jubilæum i 1928 blev opført en læmur mod vest, bekostet ved hjælp af en lokal indsamling, og i 1953, ved 50-års jubilæet, blev muren på de øvrige sider af kirkegården opført.

Hvor det tidligere havde været menigheden i Gåser, der måtte bevæge sig op til kirken og præsten i Øster Hassing, blev det nu efter 1903 præsten der måtte bevæge sig til Gåser for at holde gudstjeneste. Det var imidlertid ikke kun kirken, der kom til Gåser i 1903. Det gjorde også cyklen, i adskillige eksemplarer, alle med fast nav, uden frihjul, og derfor vanskelig at styre og næsten umulig at bremse, ikke mindst når uhyret kom op i fart. Og fart på havde en ung mand fra Gåser en søndag formiddag i 1904; fuld fart, på vej mod Gandrup. Da ville skæbnen, at en modkørende cyklist kom til syne på grusvejen, og trods alle bestræbelser på at afværge et sammenstød, skete det uundgåelige: Den unge Gåserrytter tørnede lige ind i den modkørende, så begge væltede i grøften. Og den modkørende var naturligvis præsten, der var på vej til den nye kirke i Gåser for at holde gudstjeneste, og som så skammeligt blev påkørt af den unge mand på sin ukontrollerede cykel. Den unge mand undskyldte høfligst og mange gange, og forsikrede om, at havde han vidst at den modkørende var Hr. Pastoren, så havde han bestemt ikke kørt på ham. Hvad den unge Gåserrytter så ville have foretaget sig, melder historien ikke noget om.

Værre, for præsten, gik det da også en dag op mod 1930, hvor smeden, som boede i den østlige ende af Gåser, døde. Smeden skulle naturligvis begraves, og blev ført op til kapellet, hvor kisten skulle stå til dagen efter, da begravelsen skulle være. De folk, der havde båret kisten op til kirken aftenen før begravelsen, tog tilsyneladende allerede samme aften fat på gravøllet, for da de dagen efter mødte op til begravelsen i kirken, faldt en af deltagerne i søvn under begravelseshandlingen. Hans sidemand gav ham et voldsomt stød i siden, så den søvnige svend vågnede med et sæt og højt udbrød: "Jeg skal fanden hakke mig ikke have flere kaffepuncher". Da de så kom ud til graven og smeden var sænket i jorden, gik den nu vågne ungersvend hen til graven og sagde: "Han vender fanden hakke mig galt". Så måtte følget hive smeden op igen og vende ham, for han skulle naturligvis ligge med hovedet i vest og fødderne i øst, som andre ordentlige mennesker. I øvrigt var der et ganske forfærdeligt stormvejr den dag, og præsten, der ikke vejede meget, havde problemer med at stå imod. Vinden tog fat i præstekjolen, og på et tidspunkt var præsten lige ved at blæse ned i graven, men den tidligere så søvnige mand

Hals Arkiv

var beredt, fik tag i præsten lige før han faldt, og ledsagede sit greb med ordene: ”Der var du fanden hakke mig ved at have gået deri”.

Det kunne kræve sin mand at være præst i Gåser. Også der.

Litteratur

Nielsen, Henrik Gjøde: Gåser Kirke. 2003.

Gåser kirke er tegnet af arkitekt Kristoffer Nyrup Warming og bygget i røde sten i 1903. Her er den nybyggede kirke fotograferet i perioden 1903-1905. Foto: Hals Arkiv, B9995.

Denne artikel er tidligere publiceret i Årsskrift 2003, publiceret i 2004 af Hals Museum og Museumsforeningen for Hals Kommune.

Udgivet september 2021 af Hals Arkiv på www.halsarkiv.dk